PORTE PAGADO

RENOVIGO

ESPERANTA FAKO DE "RENOBASION"

MEKSIKA REVOLUCIA GAZETO

LIBERON PER STUDADO KAJ LABORO

ESPERANTO POR INTERPOPOLA KOMUNIKADO
KAJ SKRIBI LA NACIAN LINGVON KIEL ELPAROLATE

JARO III ★ JESUS AMAYA, DIREKTANTO. ADRESO: ★ AP. 59. MEJIKO. MEKSIKO, JANUARO 1937. ★ NO. 4

DEVIGA PROGRESO

Nia gazeto kreskas pro instigo de la tutmonda esperantistaro.

Oni ofte diras: Kiu ne progresas, mortas. Ankaŭ la respondon: Ĉu morti? ¡Mi estas ankoraŭ tro juna!

RENOVIGO naskiĝis antaŭ tri jaroj, malgranda, malforta, mallerta, malbela; kelkaj inter ĝiaj egaj k etaj fratoj rigardis ĝin kuriozece aŭ tute ne volis elspezi eĉ rigardeton; aliaj akceptis rezignacie la novnaskitaĵon, dum aliaj malfermis senrezerve brakojn k koron. Nun, la malbelulaĵo (nepo de ruĝhaŭtuloj, maŭroj, gotoj k romidaj hispanoj), sin montras vizaĝlavita, sajne kresk ĝinta k ekparolas: ¡Jen mi, gefratoj, saluton!

Ne ĉiu kresko signifas prosperon. RENOVIGO kreskas devige, tial ke ĉiu vivaĵo devas kreski aŭ ne plu esti. Ĉu pro la longan tempon de kiam la esperantistaro ne vidis meksikan esperantaĵon, aŭ pro la intereso vekita de la aktuala Meksiko, la samidean-kamaradaro, ĉu perletere aŭ pergazete, instigas, instigadas nin antaŭeniri, blovas, blovadas nin kreskiĝi k aperiĝi pliofte. Ni jam foje klarigis pri la kialo de la nuna nebona stato de la esperantista movado tieĉi; tamen, por la individuo, klarigojn ne ta gas k li demandas atenton, celante k pafante al la nuran kapon videblan.

Por vivi ni estis devigataj atenti, ĉar ne volas morti tiel junaj. Nia elteno, nia plia progreso, nia vivo mem, ne dependas el ni sed el vi, esperantistaro. Se vi, kolego, helpados nin per stimula kritiko en via ĵurnalo kun regula interŝanĝo; se vi, kamarado, abonas k abonigas; se vi, interesulo, anoncas k anoncigas, sendante al ni diskrete ĉu ĉekon, monbileton aŭ respondkuponojn, nia vivo estos certigita ĝis..... kiam ni mortos!

Ni volas vivadi por montri al vi kiom da belaĵoj, kuriozaĵoj, da sciindaĵoj estas en tiu-ĉi bela lando (kiu iam nomis sian landon malbelan?). Ankaŭ vi, kamaradaro, ne mortu tiel juna: ¡Vivu k **bibu** (trinku)!

Pri Nacia Landnomo

Kiamaniere, kara leganto, nomas vi mian landon? Mi konas nur du elparolojn preskaŭ akceptindaj: la itala, MESSICO (Mésiko), k precipe la kataluna MEXIC (Meŝik). Eĉ nimem ne elparolas ĝin historie akurate.

Kiam la kristanoj venis "civilizi" Amerikon, *Meŝihko* aŭ Anaŭak ne havis fonetikajn sed ideografiajn skribsignojn, tial oni devis latinigi ĝian nomon, "Mexico"n; la kvina litero, la aspirata "h", tute kunfandiĝis por la malmola orelo de la konkerintoj k fine malaperis. Fonetike, la "x" valoris hispanlingve, kiel "ŝ"; hodiaŭ, por la portugala, kataluna, k kelkaj dialektoj hispanaj, ĝi ankoraŭ samvaloras, sed por la oficiala hispana lingvo, pro evoluado, jam de almenaŭ tri jarcentoj, ĝi taŭgas nur por "ks", tial oni komencis anstataŭi la foruzitan literon k skribi ĉu Mégico aŭ Méjico. En la meksika lingvo, ĉiu vorto estas antaŭlastsilabakcenta, same kiel en Esperanto, sed la invadintoj puŝis tian akcenton jen antaŭen, jen malantaŭen, tial, Meŝihko alvenis al la nuna elparolo Méĥiko. Kiam la lando sendependeciĝis, la respublika registaro decidis, kiel patrieca ago, konservi la originalan skribformon (nenion dirante pri elparolo, ĉar ili ne scipovis meksikan lingvon, ne estante "indjoj" sed hispanidoj). Tiele ĝis lastatempe. Nun, la neografista movado uzadigas ĉiam plivaste, la formon MEJIKO. Ni invitas al ĉiu esperantisto uzi NUR TIUN-ĈI formon, ĝis kiam estos alprenata la esperanta: MEĤIKO.

NI FARU EL 1937, SUKCESPLENAN JARON!

LOS SISMAS

¿SIGNIFIKAN BIGOR,
O SUSEDEN POR DEKADENSIA?

Una lei física parte la sélula en dos kuando ya alkansó la madurés, i ase ke sus fragmentos kontinúen dibidiéndose asta lo infinito. Parese ke este prinsipio rije los aktos del sér umano en sosiedad, okasionando diskordias, sismas, rebolusiones. Pero la funsión dibisiba en la sélula tiene klaramente por objeto perpetuar la bida, lo ke no siempre okure kon indibiduos o kolektibidades.

De sismas está yena la istoria. ¿Ké de extraño tiene ke el mobimiento esperantista, siendo bida, también los sufra? El sisma de Bofrón en 1907 kon su "idismo", trajo el benefisio de ke se autoeliminaran para siempre kienes, no komprendiendo ke el ideal esperantista exije renunsiar a la propia imbentiba para poder tener UNA SOLA LENGUA AUXILIAR i kon ésta la interkomunikasión, kieren imponer sus personales puntos de bista en proyektos de idiomas ke nunka prosperarán pero ke perjudikan a la umanidad al retardar el triunfo jeneral de la lengua únika.

Saneado el esperantismo, pudo la UEA bibir beintioho años grasias al jeneroso legado de Jódler. Se le abía trasado un kamino klaro: propaganda; kuidar de la puresa del Esperanto i giar su desarroyo; i mantenerse neutral en kuestiones polítikas o sosiales, kosa fásil por estar domisiliada en Jinebr

El nasimiento de la SAT en 1921 no fue un sisma sino la aplikasión práktika del Esperanto al mobimiento proletario; por eso pudieron kombibir amistosamente. Pero mientras la SAT progresaba, la dekadensia de la UEA se asía kada bes más patente: sus direktores no enkontraron la manera de kombertir kada kongreso unibersal en demostrasión pública de adelanto, no pudieron akresentar ni konserbar el número de miembros, ni sikiera mantener interesante, ameno, su órgano mensual "Esperanto" ni publikar oportunamente el libro anual. La ofisina suisa dejeneró en burokratismo puro. Afektaron desfaboramente a UEA, no sólo la krisis mundial sino los susesos en barios países, i a partir de 1931 la dekadensia fue tan asentuada ke el desastre se esperaba estoikamente. Ya no era una sélula en bísperas de bolberse dos sino algo ke agonisaba por adinamia.

El golpe mortal akaba de serle asestado por los mismos dirijentes: algunos la deklararon bien muerta i rápidamente, kon sus despojos transportados a Londres fundaron la IEL, mientras los samideanos suisos tratan de inyektar bida a su medio-kadáber. Múi deseable sería yegar a un entendimiento; pero si lo impiden intereses de grupo o tendensia, rekuerden ambas fraksiones ke son esperantistas i ke su deber es trabajar, no reñir. Por fortuna el Esperanto, ya en manos proletarias, poko perjuisio resibe de los sismas.

Nosotros nunka partisipamos en mobimientos de faksión.

LA SKISMOJ

ĈU SIGNIFAS VIVECON,
AŬ OKAZAS PRO DEKADENCO?

Fizika leĝo tranĉas la ĉelon en du kiam ĝi atingas maturaĝon, k faras ĝiajn erojn daŭrigi dividante sin ĝis senfino. Ŝajne tiu-ĉi principo regas la agojn de la homa estaĵo en socio, okazigante malkomprenojn, skismojn, revoluciojn. Sed la dividanta funkcio en la ĉelo havas klare kiel celo eternigi la vivon, kio ne ĉiam okazas kun individuoj aŭ kolektivoj.

Je skismoj estas plena la historio. ¿Kio strangas ke la esperantista movado, estante vivo, ankaŭ ilin suferu? La 1907a skismo de Bofrón kun sia "idismo", alportis la bonon de memelirigo porĉiama de tiuj kiuj, malkomprenante ke la idealo esperantista postulas la forlason de la propra inventkapableco por povhavi UNU NURAN HELPAN LINGVON k per ĉi-tiu la interkomunikadon, intencas trudi siajn personajn vidpunktojn en projektoj de lingvoj kiuj neniam prosperos sed ja malutilas al la homaro malakcelante la ĝeneralan triumfon de la lingvo unika.

Sanigita la esperantismo, povis UEA vivadi dudekok jarojn, dank' al malavara mondonaco de Hodler. Oni estis montrinta al ĝi klaran vojon: propagandadi; zorgi pri la pureco de Esperanto k gvidi ĝian disvolvon; k sin teni neŭtrala pri politikaj k sociaj agoj, afero facila tial ke ĝi lokiĝis en Ĝenevo.

La naskiĝo de SAT en 1921 ne estis skismo sed praktika apliko de Esperanto al la proleta movado; pro tio ili povis kunvivi amikece. Sed dum SAT progresadis, la dekadenco de UEA iĝis ĉiam pli evidenta: ĝiaj direktantoj ne trovis la rimedon por igi el ĉiu universala kongreso publikan elmontron de antaŭeniro, ne povis kreskigi nek konservi la membraron, eĉ ne subteni interesan, agrablan, ĝian monatan organon "Esperanto", nek publikigi oportune la jarlibron. La svisa oficejo degeneris, ĝis pura burokratismo. Impresis al UEA malfavore, ne nur la tutmonda krizo sed la okazintaĵoj en kelkaj landoj, k ekde 1931 la defalo estis tiel notebla ke la katastrofon oni atendis stoike. Ĝi jam ne estis ĉelo ĉe la antaŭtago iĝi du sed iom mortanta pro maldinamismo.

La mortigan frapon oni ĵus altrafis ĝin de ĝiaj propraj gvidantoj: kelkaj el eli deklaris UEAn bone mortinta k rapidece, el ĝiaj restaĵoj transportitaj al Londono, oni fondis IEL, dum la svisaj samideanoj provas injekti vivon al sia duon-kadavro. Tre dezirinde estus atingi repacigon, sed se tion malpermesas interesoj de grupo aŭ tendenco, rememoru ambaŭ frakcioj ke ili estas esperantistoj k ke sia devo estas laboradi, ne interbatali. Fortune, Esperanto, jam ĉe proletaj manoj, malmultan domaĝon ricevas el la skismoj.

Ni neniam partoprenas bandajn movadojn.

—BIBLIOGRAFIA—

GVIDILO TRA LA ESPERANTA MOVADO, G. P. de Braun, F. 0.50, Laborista Federacio de Esperantistoj, Middenweg 226 Amsterdamo O, Nederlando.

En relativan.ente pokas pájinas, la istoria de la Lengua Unibersal i el nasimiento del Esperanto, sus tropiesos i dibisiones, abarkando asta la fundasión de la IEL ase unas kuantas semanas. De sumo interés la parte dedikada al Mobimiento Laborista desde 1905. Siendo ésta una publikasión SAT, es natural ke sustente su partikular kriterio; eyo no kita al libro interés i utilidad.

★

SKRIBADO K PRONONCADO DE LA PERSONAJ K LOKAJ NOMOJ, DE A'ROLLET DE L' ISLE, PARIS.

Sro. Prez de la UEA Lingva Komitato entreprenis la eldonon de broŝurserio "Logika Esperanto" verkita de li k sendota al petonto kontraŭ ĉi pago: fari kritikojn. Nu, traleginte k pripensante, mi konfesas ke tia prezo ne estas tro malalta: la autoritateco de la jaroj, de la scio, ĉiam pezas. Tamen, kvankam majstro Rolé sin apogas sur ŝajne atentindaj bazoj por proponi ke la lokaj aŭ personaj nomoj estu skribataj nacie kun elparolo esperantista, mi repuŝas ĉar tia metodo eĉ ridindigus nian lingvon. Nur du ekzemploj, de li proponitaj: Bordeaux, Calais: la unua ridetigas, sed la dua miregigas: ¡Tsa-la-is anstataŭ Kalé! Esperanto naskiĝis por lernigi la veron, k tia monstro estas nura falsaĵo.

Tio ne povas esti nun, kiam la radiofonio disaŭdigas konstante la elparoladon de nekalkuleblaj naciaj nomoj, k la kinejo faras ion similan. Plie, ni rememoru ke la registaroj, sekve rekomendo de Ligo de Nacioj, ekde 1925 akceptas Esperanton kiel telegrafa lingvo. Miaopinie, la ĉefajn lokajn nomojn oni esperantigu sed fonetike. Tion devas fari la koncernaj naciaj societoj, k la tutan aferon aranĝi kun aŭ per la registaroj, kiel aldono al la Telegrafa Konvencio. La personajn momojn nepre esperantigu fonetike.

★

EUGENO ONEGIN, de A. S. Puŝkin, traduksión de N. V. Nekrasov. Embió de kdo. Ja Brukson, Pk 492, Leningrado 3.

La obra maestra del infortunado gran poeta ruso, en toda su singular beyesa, grasias al Esperanto, al alkanse de kuantos se interesan por las manifestasiones lejítimas de arte. Puŝkin kumple sien años de aber muerto a manos de un ofisialiyo tenorio. Sobietia prepara un solemne i justo omenaje a su poeta máximo; nuestra débil bos se agrega a tantas i tan bigorosas ke en esta okasión se alsarán para glorifikar al rebelde poeta moskobita. En la prensa de Méjiko e Ispanoamérika publikamos un extenso artíkulo al respekto.

★

LABORISTA KLASO KONTRAŬ LA FAŜISMO, de George Dimitrov. (Kdo. K Batja, Pk 492, Leningrado 3).

Dokumento istóriko: el Informe VII al Kongreso de la Internasional Komunista. Su punto de bista sobre los abanses del fahismo, i los medios propuestos para kontrarestarlos. ¿A kién no interesa tema tal? Nuebamente: Trabajadores, ¡aprended Esperanto!

--AKTIBIDADES EN EL NORTE-

Nuestro redaktor akaba de konprobar personalmente kúanto adepto ai del mobimiento neográfiko en el noreste de Méjiko; En Saltiyo, el jeneral Suno Ernandes i barios jefes del ejérsito; en Monterrei, el koronel Serero Ramires e inkontables militares i sibiles, inkluso el jefe de korreos i telégrafos i muhos de sus subordinados; el delegado jeneral del Grupo Sentral, mayor A. Reina Martines es infatigable. En Linares N. L. dirije la kampaña neográfika el jefe de las armas,

EN MONTERREI, N. L.: AMAYA, REINA M., I FAMILIAS.

teniente koronel A. Abila Sanhes, i kon el entusiasta direktor de "El Pensamiento" organisó una belada de propaganda, komo resultado de la kuál está formándose un sentro esperantista. También en Monterrei ulio oportunidad de aser propaganda, en la Gran Lojia del Estado i otros sitios. I de paso por la Uasteteka idalgense estrehamos la mano del jefe de korreos i telégrafos de Simapán, don Silbestre Elías Markes, ombre de mente sana, entusiasta del mobimiento neográfiko.

I ero todabía ai muhos enfermos de sordés i segera.

—LA HISPANAJ KAMARADOJ—

La esperantistoj hispanaj apudas sian proletaron en tiu-ĉi terura milito faŝista kiu buĉadas pogrande infanojn k virinojn. Inter kelkaj aliaj, notinda estas la kazo de la malnova aktivulo leutnanto kolonelo Julio Mangada Rosenorn, kiu ne hezitis lasi la perfidan armeon k, kvankam malsaneta, helpi krei el la popolo madrida, la novan armeon kiu heroegece defendadas la ĉefurbon kontraŭ la barbaroj; li estas nun, laŭ popola volo, "la generalo de la popolo". Alia esperantisto, kdo. José Toŕes, agadas aktivege en Barcelono, k gvidas Unuecon, de la IPE Grupo. Kdo. José Kamino, pro kies sorto ni zorgadis, ĉar li, krom verki artikolojn por la eksterlando, gvidadis la gazeton "Nia Idealo" en Las Palmas Kanariaj Insoluj, sukcesis, kun malmultaj aliaj, forkuri el la faŝismaj ungegoj k eniri la popolan armeon en Barcelono.

Ni salutu ĝoje k fiere al ĉiuj tiuj membroj de la proleta esperantistaro.

¿KIEN KIERE ESKRIBIR?

Al las 20 direksiones de esperantistas olandeses del pasado número, agregamos aora 50 más de samideanos ke buskan korresponsales.

NEDERLANDO: AMSTERDAMO:

A J de Jong, P Lastmankade 73 bov., kĝ.
Kdino. Sien Lotte, T. Schwartzeplein 9, II kĝ. pmk.
Bernardo i María van der Meijde, Nigellest 121.
W H Neusfell jr, Ombilinst 5, I, kĝ.
J. Prijlsma, obrero, 32 años, Id. Hoopst 113 II, kĝ.
Petro Slort, Nieuwe Heerengracht 129 III, kĝ.
Henk van der Sluis, Spaarndammerst 138 I, kĝ.
A. Speek, J. de Lange, J. v. de Veer, T. J. Brugning. sino. N. Veldhuis, M. Koning, A van Schajik, F. van Niel, J. v Rheden, H. Pot, P. Kargo, C. Skates, D. v Plateringen, A. Homes. Todos al sekretario del Esperanto Klubo, A van Schajik, Spaarndammerdijk 123 H.
J N van Weeren, Heemstedest 11 II.
Dirk Wolvetang (edad 15), Haarl Houtt 129 II, k.
DELFT: A van Leeuwen, Nieuw Agnetapark 225, kĝ.
DORDRECHT: Dirk Hoogendonk, Heijsterbachst 9.
EGMOND A/D HOEF: P Hoogland, músika mej.
GOUDA: Ari Kom i esposa, obrero, Mosst, 10, kĝ.
GRONINGEN: R van Kempen, Peperst 12A, kĝ.
Llerm Klaasens Zaagmuldersweg 56 B kĝ.
HALLUM (Frislando): T. Bouma, kĝ.
HARLEMO: P. v Groningen, Meidoornplein 2, kĝ.
KRIMPEN, a d Lek: Prof. A. van Wijnen, i sus disípulos, Rijsdijk 11, kĝ.
LEEUWARDEN: J. S. Aeerenberg, Achten de Hoven 80 F. kĝ.
J. Peldev jr. Leeuwerikst 143, kĝ.
MAASTRICHT: J A Margaroli, Czaar Peterst 23, kĝ.
OUDENHOORNO: D. van der Waal, Molendijk 142.
ROTERDAMO: C. P. Brakké, Korte Kade 44b, i ĉe.
J. de Graaf, P Potterst 23, kĝ.
J Lange Adams i esposa, Vosmaerst 36, kĝ.
W Smit (filatelista), Fransen vld Puttenst 13, pmk.
J Teeler, Alberdinch Thijmst 9, kĝ.
SANTPOORT Station: Srita. Jeltje van der Moolen, Brederodelaan 70, kĝ.
STOMPETOREN: J Meester, (37 años), kĝ.
ZAANDAM: Joh Bruckenberger, Rosmolenst 44, kĝ.
ZUFFELN: G C Out, Spitaalst 73, kĝ.
ZWOLLE: H J. Bergkamp, Borneost 50, i ĉ, g.

ANGLIO: WAKEFIELD Yorks:

Leslie Edmonson 48, York St., kĝ, f, g.

FRANCIO: MOUTATAIRE, Oise:

R v de Bergh, 49 Republike, kĝ.

MEKSIKO: MEJIKO, D. F.:

Nia estimata malnova samideano, kiu pro malsano forlasis ĉiun aktivecon, NUR interŝangos poŝtmarkojn. Jen nomo k adr: Manuel C. Rodriges, Ap. 2482.

USONO: MEADVILLE, Pa.:

Conrad Fisher, kĝ.

U S S R: ROSTOV-DON:

Viktor Derkaĉ, Socialistiĉeskaja 219 (8) kv. 5, kĝ.
Leo Gorodecuij, ul Ŝaunjana 91, kv. 8, kĝ, f, g.

LA SIMBOLA BILDO

Ni jus eldonis verdruĝ-kolorajn propagand-glumarkojn (kiel la ĉi-suba bildo, sed pli grandaj). Oni facile rimarkos la similecon kun la trikoloraj de la Nederlanda Federacio de Laboristaj Esperantistoj SAT, el Amsterdamo. Jam delonge la OFRI movado uzadis la sapeiston, ankaŭ la samajn kolorojn, ĉar ili korespondas la meksikan flagon, sed serĉinte dum kelka tempo simbolan desegnon entenante la revolucian ideon de la raciigita ortografio kune kun ties de la proleteca esperanto, ni fine trovis ĝin mirinde ekzakta ĉe la menciitaj glumarkoj k-bela afiŝo, ŝanĝinte la ŝanĝendajojn. Per tiu-ĉi klarigo ni agnoskas la artajn rajtojn de niaj nederlandaj kamaradoj, al kiuj ni varme gratulas pro la ĝusta interpretbildo de la proleteca esperantismo.

NEOGRAFOS:

SEKUNDAD LA KAMPAÑA OFRI-ESPERANTO ADIRIENDO LOS BIKROMIKOS TIMBRES ENGOMADOS SOBRE TODO EMBIO POSTAL. 100, $0.55.

EDITORIAL LUMEN

AP. 59, MEJIKO, MEKSIKO.

INFANOJ SUR TUTMONDO

Tiu-ĉi bela gazeto, 24-28-paĝa, entenas de nun, la "Japanan Kajeron", dank'al helpo de japanaj amikoj de IST, gvidataj de la verkistino Verda Majo. La broŝuro kostas 4.50 fr. fr. (3 resp. kup). Varbu abonantojn! H. Bourguignon. Besse-sur-Issole (Var) Francio.

RADIO ESPERANTO LENINGRADO

Onda 1293.1 m. Konsiertos i konferensias:
Domingos, a las 22.20 MET (14.20, ora de Méjiko).
Miérkoles a las 22.50 MET (14.50, ora de Méjiko).
Sintonise. Mande su reporte, le kontestarán.
Esp. Radia Bulteno, p.k. 582. LENINGRAD 11.

★

RENOVIGO

Kun tute originala materialo.

Se al vi interesas Meksikon, subtenu ĝian solan esperantan gazeton.

Abono, dek numeroj: Duondolaro, aŭ 9 resp. kup.

Anoncoj: ĉiu 2 dekpuntaj linioj, 1 resp. kup.

Pro trookupo, nia redaktoro elkore bedaŭras nepran neeblecon korespondadi. Por helpi, unu fojon oni forlasas gravan materialon k enmetas nomojn de korespondontoj; komprenebleble, pliaj anoncoj pagotas.

Abonu, abonigu al RENOVIGO, k en ĝiaj paĝoj vi trovos respondon al viaj demandoj; ĝi enhavas nur originalajn verkaĵojn.

ABREBIATURAS: ĉ= todo; e= esperantista; f= fotos; g= gasetas; i= interkambia; kĝ= korespondensia en jeneral; pk= tarjetas; pm= timbres postales.